

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาวะการณ์ปัจจุบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าไปมากวิทยาการใหม่ ๆ และนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย เทคโนโลยีทางการศึกษาเหล่านั้นจึงเข้ามามีบทบาทมากในการจัดการเรียนการสอน การที่จะจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนอย่างเดียวยังคงไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจได้อย่างเต็มความสามารถ ดังนั้นจึงควรที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้เพิ่มเติม โดยการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ ดังที่พระเทพโสภณ (พระราชวรมนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2540, หน้า 13) ได้กล่าวไว้ว่า “ถ้าท่านให้ปลาแก่คนจน เขาจะมีปลากินเพียงวันเดียว แต่ถ้าท่านสอนวิธีจับปลาให้ เขาก็จะมีปลากินตลอดชีวิต” ข้อมูลข่าวสารก็เหมือนกับปลาในน้ำ แทนที่ครูอาจารย์จะช่วยกันจับปลาขึ้นให้ลูกศิษย์ ครูอาจารย์จะสอนวิธีจับปลาเพื่อให้ศิษย์ไปจับปลา นั่นคือการสอนให้เข้าใจวิธีการศึกษาดันคว้าให้ศิษย์ เพื่อให้ศิษย์จะได้ใช้วิธีการนั้นไปแสวงหา ข้อมูลข่าวสารด้วยตนเอง การศึกษาที่เหมือนสอนวิธีจับปลาก็คือ การสอนให้คนพึ่งตนเอง การศึกษาคือสอนให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง เพราะการรู้ตัวเองเป็นความรู้ที่ลึกจากนั้นจึงขยายความรู้ออกไปนอกตัวเรา ความรู้ภายนอกจึงจัดว่า เป็นความรู้รอบ หรือรู้กว้าง ซึ่งจะรู้กว้างเพียงใดขึ้นอยู่กับสถานภาพที่เขาเป็นอยู่ระหว่างนั้น โดยอาศัยแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ศูนย์โสตทัศนศึกษา ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา หรือศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยชื่อที่เรียกอาจแตกต่างกันตามความเหมาะสมของแต่ละสถานที่ ซึ่งก็ล้วนทำหน้าที่ในการสนับสนุนการเรียนการสอน เป็นแหล่งที่รวบรวมเอกสาร ตำรา และสื่ออื่น ๆ

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย เป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงของคณะสงฆ์ ซึ่งสมเด็จพระมหิตล พระราชสมภารเจ้า สมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสถาปนาขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2432 มีชื่อเดิมว่า “มหาธาตุวิทยาลัย” และมีพระบรมราชโองการเปลี่ยนนามใหม่ว่า “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” โดยมีพระราชประสงค์ที่จะให้เป็นสถานที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาการชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งให้ความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม โดยแบ่งออกเป็น 4 คณะ คือ คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ ขยายการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปยังส่วนภูมิภาค เริ่มตั้งวิทยาเขต

แห่งแรกที่ จังหวัดหนองคาย และได้ขยายไปยังจังหวัดอื่น ๆ ที่มีความพร้อมด้านบุคลากร
งบประมาณ อาคารสถานที่ ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมีวิทยาเขตใน กำกับดูแล ทั่วประเทศ 10 แห่ง

เมื่อปี พ.ศ. 2499 มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ออกระเบียบ
ข้อบังคับว่าด้วยกิจการห้องสมุดประกอบด้วย 5 หมวด ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของมหาวิทยาลัยที่
ดำเนินการห้องสมุดอย่างมีรูปแบบ ในปี พ.ศ. 2504 ได้บูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญบรมมหา
สุรสิงหนาท ที่ใช้เป็นสำนักงานกลางของมหาวิทยาลัย เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้ย้ายห้องสมุด
มาตั้งที่ศาลาการเปรียญแทน ต่อมาในปี พ.ศ. 2513 เพื่อให้งานห้องสมุดมีความคล่องตัว และมี
ประสิทธิภาพในการบริการยิ่งขึ้น จึงได้เพิ่มแผนกจัดหาและแผนกวิชาการ ในปี พ.ศ. 2514
ได้เปิดห้องให้บริการ ภาษาต่างประเทศขึ้นอีกแผนกหนึ่งในปี พ.ศ. 2526 ได้ยกฐานะจากกอง
ห้องสมุดเป็น สำนักหอสมุดกลาง ต่อมามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีพระราชบัญญัติ
พ.ศ. 2540 ได้ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยในการกำกับของรัฐ ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างส่วนงาน
ให้เหมาะสมสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ และหน่วยงานในกำกับของรัฐ และการพัฒนาของ
เทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักหอสมุดกลาง จึงได้มีการปรับโครงสร้าง และเปลี่ยนไปตาม
โครงสร้างที่มหาวิทยาลัยตราข้อกำหนด และได้มีการตั้งแผนกวิชาการและบรรณารักษ์เพิ่มขึ้น
ซึ่งวัตถุประสงค์ของสำนักหอสมุดกลาง มีดังนี้ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549)

1. เพื่อเป็นศูนย์กลางการให้บริการวิชาการด้านพระพุทธ ศาสนา ศาสนวิทยา ปรัชญา
และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเป็นการ สนับสนุน และส่งเสริมการเรียนการสอน การวิจัย ตลอดจน
กิจกรรมต่าง ๆ ของนิสิต คณาจารย์ บุคลากรของ มหาวิทยาลัย และประชาชนทั่วไป
2. เพื่อเป็นศูนย์กลางการจัดหา จัดเก็บ และสงวนรักษาทรัพยากรสารสนเทศที่จะ
อำนวยความสะดวกในการแสวงหาความรู้ให้แก่ นิสิต คณาจารย์ บุคลากรของมหาวิทยาลัยและ
ประชาชนทั่วไป
3. เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย
เพื่อเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างกว้างขวางไร้ขอบเขต
4. เพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยในความเป็นเลิศทางวิชาการด้าน
พระพุทธศาสนา ศาสนวิทยา ปรัชญา และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และการพัฒนาไปสู่ความเป็นสากล
5. เพื่อเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงระหว่างมหาวิทยาลัยกับวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์
ห้องเรียน สถาบัน สมทบ และสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ทั้งภายใน/นอกประเทศ

จากการศึกษาข้อมูลของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่พบข้อมูลศูนย์กลางในการให้บริการที่เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน
ซึ่งแต่ละคณะจะต้องดำเนินการให้บริการแก่อาจารย์ และนิสิตเอง ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย

ในเรื่องของการบริการสื่อ การผลิตสื่อ การยืมสื่อ การบำรุงรักษาสื่อ การเผยแพร่และจัดฝึกอบรม อีกทั้งสื่อการเรียนการสอนก็มีน้อยไม่เพียงพอต่อการใช้และปัญหาที่สำคัญคือ ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อใช้เป็นแหล่งในการบริการ จัดหา ซ่อมแซม ควบคุมและบริการทางด้านเทคโนโลยีการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ให้ความสำคัญกับสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ดังนั้นศูนย์กลางในการให้บริการที่เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน หรือศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ จึงถือว่ามีสำคัญต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เพราะเป็นแหล่งกลางในการรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ ผลิตและพัฒนา ซ่อมแซม และให้บริการสื่อการเรียนการสอนแก่ผู้สอน ดังนั้นศึกษารูปแบบของศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ตามความเป็นจริงอันถูกต้อง และเหมาะสมที่สุด จึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรทำศึกษารูปแบบศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้เร็วขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ สำหรับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดตั้งศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับวิทยาเขตอื่น ๆ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารจัดการตามแนว POSDCORB 6 ด้าน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจำนวน 48 คน อาจารย์ผู้สอนจำนวน 108 คน นิสิตนักศึกษาจำนวน 278 คน รวมทั้งสิ้น 434 คน
3. ระยะเวลาดำเนินการวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กำหนดระยะเวลาดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2549 ถึง เดือนเมษายน 2550

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ หมายถึง โครงสร้างและกระบวนการดำเนินงานของศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ตามทัศนะของผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน และนิสิตนักศึกษาเฉพาะมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบด้วย การบริหารทั่วไป บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ การบริการ และงบประมาณ ซึ่งได้ผ่านการรับรองขึ้นงานโดยผู้เชี่ยวชาญเกณฑ์การยอมรับคือระดับปานกลางมากขึ้นไป
2. ศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งกลางในการรวบรวม จัดเก็บ ให้บริการผลิต จัดหา ซ่อมแซมสื่อการสอน รวมทั้งการให้คำปรึกษาและเผยแพร่ข้อมูลแก่นักศึกษาในด้านการพัฒนาสื่อการสอน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. การบริหารทั่วไป หมายถึง การจัดการของศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ ในเรื่องของโครงสร้างการบริหารการจัดการ นโยบาย การอำนวยความสะดวก การประสานงาน และควบคุมดูแลงานในด้านต่าง ๆ ของศูนย์
4. บุคลากร หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ
5. อาคารสถานที่ หมายถึง สถานที่ตั้ง ลักษณะอาคาร การจัดวางห้องต่าง ๆ ภายในศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ ตลอดจนการกำหนดเนื้อที่ การจัดเนื้อที่ภายในศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้
6. วัสดุอุปกรณ์ หมายถึง การเลือกวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานบริการในศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับความต้องการ รวมถึงเรื่องของการจัดเก็บและการบำรุงรักษา
7. การบริการ หมายถึง แนวในการดำเนินงานของศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ด้านการจัดระบบการให้ยืม เพื่อให้บริการสื่อต่าง ๆ รวมถึงการผลิตสื่อ การจัดหา การให้คำปรึกษา และการประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้เข้ารับบริการ
8. งบประมาณ หมายถึง แนวทางในการวางแผน การจัดหาเงิน และการใช้งบประมาณที่มีอยู่ของศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้
9. ผู้บริหาร หมายถึง อธิการบดี รองอธิการบดี คณบดี รองคณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน/สำนัก และผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบัน/สำนัก ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
10. อาจารย์ผู้สอน หมายถึง ข้าราชการที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอน รวมทั้งอาจารย์พิเศษในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
11. นิสิต หมายถึง พระภิกษุ สามเณรที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

12. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายถึง มหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย เป็นสถาบัน การศึกษาชั้นสูงของคณะสงฆ์ ตั้งอยู่ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ถนนมหาราช แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พระนครศรีอยุธยา

13. ดัชนีแบบจั่นงาน หมายถึง รูปแบบศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ สำหรับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งจัดทำเป็นเอกสารประกอบด้วยเนื้อหาทั้งหมด 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 บทนำ หลักการและเหตุผล ปรัชญาและปณิธาน ตอนที่ 2 รายละเอียดของรูปแบบศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ สำหรับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยแบ่งเป็น 6 ด้าน คือ การบริหารทั่วไป อาคารสถานที่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ การบริการ และงบประมาณ ตอนที่ 3 แบบแปลนพื้นที่อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ สำหรับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตอนที่ 4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ